

KISA MİRAS

Osman Cemal Kaygılı

Eski İstanbul
Akşamcıları

OSMAN CEMAL KAYGILI

ESKİ İSTANBUL
AKŞAMCILARI

Can Miras
Kısa Miras / 4

Eski İstanbul Akşamcıları, Osman Cemal Kaygılı

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Temmuz 2021, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan
Düzeltili: Mert Tokur
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Arı Matbaası
Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,
Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-5119-6

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com/9789750751196
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

OSMAN CEMAL KAYGILI
ESKİ İSTANBUL
AKŞAMCILARI

Derleyen ve yayına hazırlayan
Cemil Sayiner

SÖYLEŞİ

♥can

Osman Cemal Kaygılı'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Çingeneler, 2019

Köşe Bucak İstanbul, 2019

OSMAN CEMAL KAYGILI, 1890'da İstanbul'da doğdu. Askerî kâtiplik ve öğretmenlik yaptı. Mahmut Şevket Paşa suikastına adının karışmasından sonra birçok yazarla birlikte sürüldüğü Sinop'ta üç yıl kaldı. Geçimini sağlamak için birçok farklı işte çalışan yazar, 1920'lerde mizah yazarlığıyla tanındı. Sonraki yıllarda *Sabah*, *İkdam*, *Cumhuriyet* gibi gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. İstanbul kültürüne dair çeşitli yazı dizileri yayımladı. Roman, öykü, sözlük, deneme gibi farklı türlerde eserler veren ve zengin folklor bilgisinden kuvvet alarak eski İstanbul kenar mahalle hayatını eserlerine başarıyla taşıyan Osman Cemal Kaygılı, 1945'te öldü.

İçindekiler

Sunuş	11
Niçin İçerler, Niçin Sarhoş Olurlar?	13
Tiryandafilis Gazako Efendi	15
M. Gıyas Bey	19
Abdülkadir Efendi	22
Beybaba	26
Zerzevatçı Sadık	29
Ahmet Cabi Bey	32
Nikogos Ağa	36
A. Kâni Bey	39
Tarator Ahmet	42
Numan Bey	45
Vahit Bey	49
Murtaza Efendi	52
Yakup Usta	55
Halet Bey	58
EKLER	
Koyun, Aslan, Domuz!	60
Sarhoşluk	64

Eski Bir Hatıra	68
Tanıdığım Sarhoşlar	72
Bir Sarhoşun Seksen Değnekle Darbı	76

Sunuş

Bir kültür tarihçisi olarak da değerlendirilebilecek olan Osman Cemal Kaygılı Osmanlı'dan Cumhuriyet'e evrilen netameli yılların İstanbul'unda yaşamış, yaşadıklarının bir kısmını da kayda geçirmiştir. Onun eserlerinde İstanbul'un genellikle alt tabakası sıkça göze çarpmaktadır. Osman Cemal'in çevresini, sosyal ilişkilerini, muhabbete vesile olan içki, içkili mekânlar ve "akşamcılar" belirlemiştir. Bundan dolayı gerek hayatında gerekse eserlerinde içki, içki âlemleri, meyhane, gazino sıkça yer alır. Bunlardan en önemlisi sayılabilecek olanı da *Akşamcılar* anı romanıdır. Bu eseri gibi diğer eserlerinde de meyhane, gazino âlemlerine yer veren Osman Cemal, eğlencenin ve düşkünlüğün envai türünün yaşandığı bu mekânları ve kişileri bir kamera hassasiyetiyle okura aktarmıştır. İçki âlemlerinde yakından gördüğü sahneleri, maceraları, bütün teferruatıyla anlatan yazar, bu ortamlarda tanıdığı birçok kişinin hayata bakışı ve ruh dünyasını başarılı bir şekilde vermiştir.

Farklı eserlerinde yer bulan akşamcılarla yaptığı mülakatları konuşma havasıyla kaleme alan Osman Cemal'in dikkatlerinize sunduğumuz bu yazıları ilk defa okura kitap bütünlüğünde ulaştırıyor. İstanbul'un farklı renklerini gazete sütunlarında ölümsüz kılan yazar, İstanbul akşamcılarını olarak değerlendirilebilecek kişilere sorduğu, "Rakıyı niçin ve nasıl içerler? Niçin sarhoş olurlar? Sarhoşluktan ne beklerler?" sorularının cevaplarını bir biliminsanı tavrıyla nakletmiştir. Bazen ironik, bazen hüznü, bazen de gülünç hadiselerle yer veren metinle-

rin tamamlayıcısı olduğunu düşündüğümüz yazılar da eserin ek bölümünde verilmiştir.

Eser yayına hazırlanırken yazılara imla haricinde müdahale etmedik. Bazı kelime ve kavramlar için dipnot düşmeyi uygun bulduk.

Keyifle okunacak bu metinlerin muhabbete vesile olması dileğiyle...

Cemil Sayiner
1 Ocak 2021, Pangaltı

Niçin İçerler, Niçin Sarhoş Olurlar?¹

Rakıyı niçin içerler, sarhoşluktan beklenen nedir? Keyif mi? Zevk mi? Kimi keyif için, kimi derdini unutmak için, kimi keyifle, zevkle ve kederle, elemle doğrudan doğruya bir alakası olmadığı halde “dipsiz kile, boş ambar”² kabilinden saçma hül-yalara dalarak kendinden geçmek ve kimi de mesela kaşınan sırtını şuna buna okşatmak için içer.

Nerede, ne zaman ve nasıl içerler?

Bütün bunları bugünden itibaren *Vakit* sayfalarında göreceksiniz.

Osman Cemal Bey’in hazırladığı bu yazılarda kendileriyle karşılaşacağınız tipler, içki tiryakilerinin, akşamcılarının birçoğu kendi portrelerini bu yazılarda aynen göreceklerdir.

1. “Ne İçerler, Niçin Sarhoş Olurlar?”, *Vakit*, 24 Eylül 1932. (Y.N.)

2. Para, mal tutamayanın durumunu ya da verimsiz, sonuçsuz bir işi anlatmak için kullanılan bir deyim. (Y.N.)

Tiryandafilis Gazako Efendi¹

–*Rakı, kışın baklavayla pek sararmış!*–

Takdim ederim efendim:

Eski akşamcılardan Tiryandafilis Gazako Efendi.

Orta boylu, balıketinde, yalnız göbeği biraz fazla, kırmızı yüzlü, kırpık bıyıklı olan bu zat şimdi kırk dört yaşındadırlar. Kendileri asıl İstanbullu olup İstanbul'un Haliç cihetlerinde otururlar. Yirmi dört senedir rakı içer ve fasılasız akşamcılık yaparlar. On bir senelik evli ve yedi yaşında bir çocuk sahibidirler. Evvelce bu çocuğundan başka bir çocuğu daha olmuşsa da pek küçük yaşında kendisine sık sık havale geldiği için ölmüştür zavallı... Tiryandafilis Gazako Efendi'nin zanaatını sorarsanız, kazancı orta hallice bir serbest meslek sahibidir. Buyurun, şimdi hep beraber kendisiyle görüşelim:

“Rakıyı niçin içersiniz?”

“Eskiden keyif için içerdim lakin şimdi âdet yerini bulsun diye içiyorum.”

“Ne âdeti?”

“Hani şu ekmek, şu cigara nasıl bir âdetse bu da öyle bir âdet!”

“Demek rakıdan artık eski keyfi alamıyorsun?”

1. “Niçin İçerler?”, *Vakit*, 24 Eylül 1932. (Y.N.)

“Efendi, meşhur kelimedir: Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü derler. Sen de şimdi açtırma ağzımı, söyletme beni!”

“Anlaşıldı Gazako Efendi, senin dilinin altında saklı baklalar var galiba!”

“Bakla da var, baklava da var, biz dilimizin altından adamına göre bakla çıkarırız, adamına göre de baklava!”

“Rakıyı hangisiyle içersin, baklayla mı baklavayla mı?”

“İlkbaharda taze yoğurtlu, sarımsaklı baklayla hoş olur kâfir, kışın da bazı defalar baklavayla da fazla sarar ha!”

“Şu halde, sen rakıdan hâlâ zevk alıyorsun ki baklayla hoş kaçtığından, baklavayla da fazla sardığın bahsediyorsun!”

“Ahbab, senin anlayacağın ben rakıyı şimdi sırf başımı dinlemek, yorgunluk almak, hırıltıdan dırıltıdan kaçmak, daha doğrusu akşamları eve gidince madamın dilinden, zırlıtısından kurtulmak için içiyorum!”

“Demek akşamları içmezsen başını dinlendiremiyor, yorgunluğunu alamıyor, evde madamla zırlıtı yapıyorsun öyle mi?”

“Ne söylüyorsun birader? Hele bir akşam eve ayık gideyim, hemen kavga hazırır.”

“Ne tuhaf, halbuki birçokları eve sarhoş gittikleri için karılarla kavga çıkarırlar.”

“Yook, bizimki aksinedir. Ben sarhoş gittim mi eve ortalık sütlümanlıktır. Ne o ağzını açıp bana bir laf söyler ne de ben ona *kalimera*, *kalispera*¹ derim. İçeriye girer girmez yemeğim hazırır, hemen yer, karnımı davul gibi şişirir ve tumba yatak² der yatarım! Bunun da edebi şudur: Karı bilir ben sarhoşlukta çok titizimdir, sertimdir,

1. (Yun.) Günaydın, iyi akşamlar. (Y.N.)

2. Yorgunluktan veya tembellikten devrilip yatma. (Y.N.)

biri yanımda öksüre kulağımın dibinde top atılmış kadar huylanır, buluttan nem kaparım. Onun için akşam vakti eve vardım mıydı bizim madam melek mi melek kesilir, mesela kazara, ayağım masaya takılsa da bütün yemekler altüst olsa hemen boynunu büker, ‘Ziyanı yok kocacığım, canın sağ olsun!’ der. Ama ben ayıkken böyle bir şey yapsam yedi mahallenin komşusunu, sade komşusunu mu ya bekçisini, polisini, imamını, muhtarını, papazını, zangocunu başımıza toplar. İşte anladın ya, rakıyı şimdi niçin içtiğimi? Akşamları evde sessiz sedasız, rahatça bir yemek yiyip gene rahatça uykuya yatmak için... Ama gelgelelim elindeyse bir akşam da eve ayık gel! O zaman anandan emdiğin süt burnundan gelir. Biraz yan bassan derhal kavga kıyamet hazırdır.”

“Anlaşılan sen vaktiyle galiba sarhoşken senin madamı korkutmuşsun!”

“Öyle olmalı! Öyle olmalı ama bunun bir de sabahı var, sabahı hiç sormuyorsun!”

“Sabahleyin ne olur?”

“Ne olacak, akşamdan karşımda süt dökmüş kedi gibi kıvranan madam, sabahleyin hiç yoktan açar ağzını, yumar gözünü!”

“Bu neye iyi?”

“Neye olacak? Akşamdan bana karşı istediğini yapamayan bizim sinirli madam cenapları sabahleyin benden bütün hıncını alır. Bunu da ona komşular öğretmişler, yeni evlendiğimiz zamanlar bakmışlar ki ben her akşam eve geldikçe kavga gürültü ayyuka çıkıyor ve o biraz hırpalanıyor, mahallenin tecrübeli kocakarıları ona demişler ki: ‘Ayol, sarhoşla kavga olmaz, sarhoştan deli bile korkar, bırak onu, akşamları ne yaparsa yapsın, isterse kafanda sarımsak dövsün, sen hiç aldırma, iştahını sabaha sakla! Sabahleyin ayık kafayla sana bir şey açamaz, sen de o zaman iyice hıncını alırsın!’ İşte şimdi, ben her

akşam bunun için yani bizim madamın şerrinden kurtulmak için içiyorum!”

“İyi ama sabahları!”

“Sabahları da alıştık artık! Akşamları o benim karşımda mum, sabahları da ben onun karşısında terbiyeli maymun!”

“Demek senin rakıdan beklediğin başka bir şey yok!”

“Bu yaştan sonra rakıdan daha ne bekleyeceğim? Genç değilim ki rakıyı çekip hovardalık hülyası peşinde koşayım? İki kadehi yuvarlar yuvarlamaz dünyayı cennet göreyim, kadehler beşi geçince cepte ne var ne yok çalgıcıların önüne dökeyim! Onlar bizden geçeli çok oldu...”

“Peki... Akşamları nerede içersin!”

“Ekseriya küçük koltuk meyhanelerinde¹!”

“Ne kadar içersin?”

“Yetmiş beş, seksen, yüz... Bazen vaktim ve param olursa yüz elli dirhemi de bulur.”

“Fazla içemez misin?”

“Ne demek içemem! Eğer düğün dernek gibi bir yerde bedava tarafından olursa üç yüz dirhemi bulurum!”

“Allah manda şifalığı versin!”²

“Amin, cümlemize!”

“Yirmi dört senedir içtiğini söylediğin bu rakıdan ne gibi zararlar gördün bakayım?”

“Oo! Sorduğun şeye bak! Eğer ondan gördüğüm zararları birer birer bir sayacak olursam onları yazmaya senin bir günlük gazetenin bütün sayfaları yetişmez!”

“Mademki öyle, artık bırak bari!”

“Bizden bırakmak geçti velakin o bizi bırakırsa o başka!”

1. Az mezeyle ayaküstü içki içilen küçük, ucuz meyhane. (Y.N.)

2. Oburca yemek yiyenler için söylenen eleştiri ve şaka içerikli söz. (Y.N.)

M. Gıyas Bey¹

–Ah o meze kokuları ah!–

M. Gıyas Bey, elli beşlik, uzunca boylu, zayıf bir adam... Beş kişilik bir aile babası... Tip ve sima tam bir akşamcı siması...

Çok şeyler söylemek istediği halde bunları bir araya derleyip toplayarak söyleyemeyen bir zavallı... Bakınız bu adam içki ve sarhoşluk hakkında neler söylüyor:

“Rakıyı niçin içtiğimi, sarhoşluktan ne beklediğimi anlatmak pek dolambaçlı, pek güç bir meseledir. Zaten onu size iyice ve tamamıyla anlatmaya kalksam da anlamam ki! İçiyorum işte, akşam oldu mu içmeden bir türlü yapamıyorum...”

“Ondan herhalde bir tat duyuyorsunuz ki içiyorsunuz?”

“Bilmem ki... Ne diyeyim? Doğrusunu isterseniz rakıdan bir tat duyuyor muyum, duymuyor muyum pek farkında değilim! Çünkü efendim, akşamcılık artık bizlerde sigara tiryakiliği gibi bir şey olmuş! Siz ve herkes sigaradan ne tat duyuyorsanız biz de akşamları rakıdan ancak o tadı duyabiliyoruz ki buna tat denir mi denmez mi artık siz kestirin!”

“Fakat efendim, söze başlarken siz bu meselenin an-

1. “Niçin İçerler?”, *Vakit*, 25 Eylül 1932. (Y.N.)

“ ‘Bey oğlum, niçin içtiğimi, sarhoşluktan ne bulduğumu, ne beklediğimi soruyorsunuz. Eski gençlik hatıralarımı unutmamak, daima onları gözümün önünde canlandırmak, gençlik hayatımı, hayalen olsun şimdi de yaşamak için içiyorum.’
‘İçince demek kendinizi hayale kaptırıyorsunuz?’
‘Kim kaptırmıyor ki?’
‘İçenlerin hepsi de kaptırır.’
‘Demek gözünüz gönlünüz hâlâ gençlikte?’
‘Kimin değil ki, içenlerin hangisinin değil ki...’ ”

**Meyhane masaları, âlemler, âlemciler, kabadayılar...
Osman Cemal Kaygılı, geçmişte kalmış bir İstanbul'un farklı yüzlerini anlatıyor.**

Kuşakları etkilemiş romanlar, ufuk açıcı öyküler, ezberlere kazınmış şiirler... Gazetelerde kalmış söyleşiler, gezi yazıları, denemeler, makaleler... Edebiyatımızın farklı dönemlerinden, iz bırakan metinler Kısa Miras'la bir araya geliyor.

#edebiyatımızınmirası #içki #meyhanekültürü #kabadayılar #sohbet #mizah

 can

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

söyleşi

ISBN 978-975-07-5319-6

9 789750 751196